

Universal Declaration of Human Rights - Fon

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

GBETA GBE Ɔ BI TƆN EE ƉƆ XÓ DÓ ACE E GBETƆ ƉÓ KPODO SISI E ƉO NA ƉÓ N'I LE KPO WU E

WEXWLE

Ee nyi ƉƆ hennu Ɖokpo me Ɔ, me ƉokpoƉokpo ka do susu tƆn, bƆ ace Ɖokpo Ɔ we mebi Ɖo bo e ma sixu kan fen kpon é Ɖi meƉesusi jije, hwejjizinzan, kpodo fifa ni tiin nu weke Ɔ bi e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ nukumam Ɔ je nume kpodo wangbenu sen ƉeƉee na zƆn bƆ gbetƆ na do tiin nyi le we nƆ dƆn alannuwiwa Ɖee nƆ zƆn bƆ gbetƆ nƆ fƆn gu e, lo bƆ nu taji Ɖee hudo gbetƆ Ɔ we nyi ƉƆ gbe e me gbetƆ le ma na nƆ mekannu Ɖo xodidƉ sin alinu kpodo nudidƉ lo bo na tƆn sin adohuhu kpodo ya kpo me é Ɔ,

Ee nyi ƉƆ dandanme we e Ɖo na je hun do sen Ɖee na zƆn bƆ gbetƆ na do tiin nyi le gbƆn aceƉidƉ sin alinu se na zƆn bƆ gbetƆ ma na lin ƉƆ emi Ɖo na Ɖe emidee sin mekannu kpo yadonume kpo e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ é Ɖo dandanme bƆ e Ɖo na Ɖe alinu wennyinyi ee Ɖo na tiin nyi Ɖo to ƉokpoƉokpo tentin e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ, Ɖo xwedowema el Ɖ me o weke Ɔ bi le vƆ mƆ nu je ace kpo do sisi dodo e gbetƆ Ɖo na Ɖo e, Ɖo meƉesunƆnyinyi kpodo susu e do na xƆ nu gbetƆ e Ɖo ace kpodo sisi sunnu kpodo nyƆnu tƆn kpo na nyi Ɖokpo Ɔ; lo bƆ ye le yalƆ akƆn bonu nukƆnyinyi ni tiin lo bo na sƆ gbe Ɖagbe zinzan gbƆn meƉesunƆsi jije taji ze jijƆn ayi e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ to ƉokpoƉokpo yi gbe bo na Ɖo sisi nu ace e gbetƆ le Ɖo kpodo meƉesusijije taji kpo Ɖó alƆ Ɖo alƆme xa to le bi sin kplekple é Ɔ,

Ee nyi ƉƆ linlin Ɖokpo Ɔ ƉuƉo nu ace, sisi kpodo meƉesunƆsi jije gbetƆ tƆn le, we nyi nu taji ee na zƆn bƆ mi na nyi sen el Ɖ le e Ɔ,

GbetƆ Ɔ sin kplekple Ɖe gbeta el tƆn bƆ e na ƉƆ xo do ace e gbetƆ Ɖo na Ɖo kpo sisi e Ɖo na Ɖo n'i é kpo wu. Gbeta el na nyi su Ɖokpo tawun bƆ gbetƆ le kpo to le bi kpo Ɖo na nyi bonu me bi kpodo tuto e nyi gbetƆ le tƆn le Ɖee gbeta el Ɖo tame na nugbo le e ni tenkƆn nu sisi ni tiin nu ace kpodo meƉesunƆsi jije gbƆn nunyweyi li xo. MƆ Ɖokpo Ɔ ye Ɖo na tuun sen ene Ɔ le bo na zan ye nugbo tƆn gbƆn tuto e do ayi Ɖo to ƉokpoƉokpome kpodo gbe Ɔ bi me e kpo; ace ene Ɔ kpodo susu ene kpan sin zinzan Ɔ kpo nukun mƆ je yene kpo Ɔ Ɖo na nyi nu taji Ɖokpo nu tovi ee sin to Ɖó gbeta el me e kpodo tovi Ɖee sin to le kpo Ɖó acekpikpa to ene Ɔ le tƆn glƆ e.

Gbetaken 1

Ace, susu kpo sisi Ɖokpo Ɔ kpo we gbetƆ bi Ɖo Ɖó gbewiwa tƆn hwenu; ye Ɖo linkƆn bƆ ayi yetƆn me kpe lo bƆ ye Ɖo na do alƆ yedee Ɖi nƆvinƆvi ƉƆhun.

Gbetaken 2

Me ƉokpoƉokpo sixu tuun ƉƆ ace, su su kpo sisi Ɖee kpo xo e ƉƆ Ɖó gbe ta el me Ɔ nyi eƉesunƆ sin nu ma Ɖe nude kpo Ɖi: akƆta, sun nu, nyƆnu, gbe e nƆ do e, sinsen, nu e lin do toxo wu e, alo linlin Ɖevo see b'e nyi to metƆn le alo gbe tƆ le tƆn, ƉƆkunji, lee e ji me gbƆn e kpodo nu Ɖevodevo ne le kpan.

MƆ Ɖokpo Ɔ, e Ɖo na kƆn do tuto ee e ze jijƆn ayi Ɖo to e me e gosin e wu Ɖo toxodidƉ sin alinu, sen e ji to Ɔ jijƆn e kpodo sen gbe Ɔ tƆn Ɖee ƉƆ nu do to Ɔ nu e we a, Ɖó to ene Ɔ ko je eƉee si alo e kpo Ɖo mekannu, alo acekpikpa tƆn ma yi hadéji wu a.

Gbetaken 3

Gbetɔ ɔkpoɔkpo ɔ na mɔ gbɛ bo nɔ edesu si lo bo na lɛ nyi edee.

Gbetaken 4

E sɔ ɔ na hɛn mɛɔ ɔ mɛkannu alo mɛɔ ǎ; mɛkannuninɔ kpodo mɛɔ kpo ɔ alo lɛ bi mɛ ɔ sɔ ɔ ǎ.

Gbetaken 5

Gbetɔwikukɔn alo ya do nu mɛ kpodo adakacomɛwu kpo sɔ ɔ na ɔ ǎ.

Gbetaken 6

Gbetɔ ɔ nusisi wɛ ɔ na nyi ɔ fi bi.

Gbetaken 7

Aɛ ɔkpo ɔ wɛ mɛ bi na ɔ lo bo na nɔ nyi sɛn ɔkpo ɔ; mɔ ɔkpo ɔ mɛɔ na yi gbɛ nu walɔ e na ɔ mɛ kpo alo ɔ ɔ nyi wuɔɔɔnumɛ tɔn kpo e lo bo na wa gba sɛn e do ɔ fi e ǎ.

Gbetaken 8

Enyi mɛɔ mɔ ɔ e yi aɛ e nyi etɔn bɔ sɛn dodo ee ɔɔ nu do to tɔn nu ɔ n'ɛ ɔ, e hɛn ɔ e na yɔ hwe ɔ to tɔn mɛ.

Gbetaken 9

E ɔ na ya mɛɔ sin to tɔn mɛ alo e na wli i alo e na su i do ganmɛ ɔ nuɔ kpoun wu ǎ.

Gbetaken 10

E ɔ dandanmɛ bɔ e na se nu ee mɛɔ wa é ɔ hwɛɔɔɔsa ɔ togumɛ kpa a kwɛɔɔɔsa enɛ ɔ wɛ ɔ na ɔ aɛ e nyi etɔn lɛ é kpodo nu è ɔ na wa lɛ é kpo; mɔ ɔkpo ɔ fi enɛ ɔ wɛ e na ɔ nu e wu e yɔ hwe é é ɔ.

Gbetaken 11

1. Mɛ e e vɛ nu nyanyaɔ ɔ é na to ɔ yi tɔn yi wɛ hwe bɔ e na ba do nu lee nu lɛ yi gbɔn e cobo na yɔ é ɔ hwɛnukɔn; cobonu e ka na ɔ hwe do e e ɔ, e ɔ na n'ɛ mɛ e na sixu hwɛnnɛ ɔ hwɛnukɔn e.

2. Enyi nu e mɛɔ wa d'ayi é ma nyi nu e na sa sɛn do mɛ ɔ hwe enɛ nu ɔ lee sɛn é ji tɔ ɔ alo gbɛ ɔ jijnɛ é ɔ gbɔn é a ɔ, é ɔ na sɛn gan tɔn ǎ.

Gbetaken 12

E ɔ na ba do nu mɛ ɔ lee jlo mɛ gbɔn e gbɔn xo e kun kpla. Gbezinzan mɛtɔn, hennu mɛtɔn, xɔ mɛtɔn alo wɛn mɛtɔn lɛ é ǎ. Mo ɔkpo ɔ e ka ɔ na ɔ winnya mɛ bo lɛ kɔn wi mɛtɔn ǎ. Aɛ e nyi gbɛtɔ tɔn e ɔ hwlɛn mɛ ɔ ali enɛ ɔ nu.

Gbetaken 13

1. Fi e jlo mɛɔ ɔ wɛ na nɔ gbɔn bo na lɛ ze nɔtɛn e jlo e ɔ ɔ toɔmɛ.

2. Mɛɔ ɔ jlo tɔn ɔ é sixu bɛ agban sin to ɔebu mɛ ɔ to tɔn mɛ ɔhun. E jlo e ɔ, e sixu lɛ lɛ kɔ wá xwé.

Gbetaken 14

1. Enyi ɔ e ɔ gbɛya do nu mɛɔ wɛ kaka bɔ ku hwɛn wan d'e mɛ ɔ, é hɛn ɔ é na hɔn yi to ɔvome bɔ e ɔ na yi i ɔ fi enɛ.

2. Amɔ enyi e mɔ ɔ me ɔ je sɛnmɛ nugbo alo e tɛ afɔ sɛn e ji gbɛ e to lɛ bi kplekple sɔ jujɔn ayi ɛ ji e ɔ, ɛ sɔ ɔ aɛ bo e na yi i dandan ɔ to ɔvome ɔ.

Gbetaken 15

1. Gbetɔ bi ɔ aɛ bo na nyi toɔɛ sin vi.

2. E sixu hugan mɛɔ bo de e sin tovikenmɛ ɔ; mɔ ɔkpɔ ɔ ɛ hɛn ɔ e na zɛ eɔɛ zɛ ji nu to ɔvo.

Gbetaken 16

1. Enyi sunnu kpo nyɔnu kpo ɔ wɔnɔwɔnɔwɛ ɔ, ye hɛn ɔ, ye na da yeɔɛ bo dɛ hɛnnu yetɔn. Akɔta yetɔn, to yetɔn, alo sinsɛn yetɔn ɔ na gbɛ nɔ ye ɔ. Aɛ ɔkpɔ lɛ wɛ ye ɔ ɔ yeɔɛdida hwenu kpɔnɔnɔ yetɔn alo yeɔɛjodo hwenu.

2. Cobonu gbetɔ ɔ nɔ dɔ dɛ ɔ, jlo yetɔn mɛ nu wɛ ɛ ɔ na nyi.

3. Hɛnnu wɛ nyi sosyɛn nɔ gbetɔ sin togun; lobo togun ɛnɛ ɔ kpodo aɛkpikpa to ɔ tɔn kpan ka ɔ na je hun do jɔ tɔ.

Gbetaken 17

1. Gbetɔ bi, mɛ e ɔ ee ɔkpɔnɔ ɛ alo ɛ ɔ gbɛ kplekpleɔmɛ e, ɔ na ɔ aɛ do nudeji.

2. Nɔ ɛ nyi ɛtɔn ɔ mɛɔ sixu tafu i ɔ bo yi ɔ asi tɔn ɔ.

Gbetaken 18

Gbetɔ bi ɔ aɛ bo na lɛn nu nu ɛ jlo e kpɔn bo d'ayimɛ lobo lɛ sɛn nu e jlo e. Aɛ ɛnɛ ɔ wɛ zɔn bo tɔn lɛ lɛ ɔ togunmɛ alo kwenkwenmɛ gbɔn alɔkpa lɛ bi mɛ ɔ: nɔnyeyiyi, wɔlɔ kpo yehwɛ sin alinu kpo.

Gbetaken 19

Gbetɔ bi ɔ aɛ bo na lin nɔ ɛ do nuwu bo ka na ɔ xo; hɔn mɛɔ ɔ na van nukun ɔ mɛɔ ɔ. Mɔ ɔkpɔ ɔ, mɛ bi ɔ aɛ bo na se bo jɔlɔ nɔ ɛ ɔ jije wɛ ɔ to ɔ mɛ kpo togudo lɛ ɛ kpo. E hɛn wlenwin ɔebu ɔ, ɛ na ba bo do se na.

Gbetaken 20

1. Gbetɔ bi ɔ aɛ bo na yi kplɛ. Lobo na lɛ do gbɛ ɛ ma na dɔn hunnyahunnya wa ɔ e.

2. E sixu sɔ mɛɔ do gbɛɔmɛ gannu gannu ɔ.

Gbetaken 21

1. Gbetɔ bi hɛn ɔ, ɛ na ɔ alɔ nu to tɔn bonu ɛ na do yi nukɔn. Eye ɔesu hɛn ɔ ɛ na nɔ nukɔn nu nuwi wa ɛnɛ alo ɛ na ɔ mɛ bo ɛ na nɔ do tɔn mɛ.

2. Aɛ ɔkpɔ ɔ wɛ mɛ bi ɔ bo na do wa axɔsuzɔ ɔ to tɔn mɛ.

3. Jlo to ɔ tɔn wɛ nyi linlin dodo e ji to ɔ sin aɛkpikpa junjɔn e. Jlo ɛnɛ ɔ, e na ze wema na ɔ xwiji, do sɛndɛji bo ahizi na tɔn ɔ'mɛ ɔ. Mɔ ɔkpɔ ɔ, nuwiwa ɛnɛ ɔ, e na nɔ blo e do hwe tɔn nu. Wema ɛnɛ ɔ, e sixu nɔ yɛmɛ bo sɔ alo e lɛ sixu sɔ ɔ togunmɛ lee e na blo gbɔn bo ayi na j'ayi nu wemazetɔ lɛ e.

Gbetaken 22

Gbetɔ bi ɔ, togundɛmɛ wɛ ɛ ɔ. ɛnɛ ɔ wu o, nuɔ na do tagba n'i ɔ akwelinu, lanmɛ na nɔ ganji k kpodo nɔnywɛ na ɔ kpo sin alinu ɔ; nu ɛnɛ ɔ wɛ na zɔn bo ɛ na tɔn nyi. Amɔ kan e van wɛ to ɔ ɔ e kpodo nuwaɔkpɔ e ɔ toɔɛtoɔɛ kpan sin tentin gbɔn tuto e ze ɔ te ɛ kpo to ɔ sin dɔkun lɛ kpo wɛ na zɔn bo e na mɔ.

Gbetaken 23

1. Gbetɔ bi ɔo na wa azɔ. Azɔ e ja jlo é wé é na wa; sɛn ɔokpo ɔ wé na ɔo nu do mɛ bi nu lobɔ é ka do na nɔ azɔgba á.
2. Azɔ e mɛɔe wa é sin akwé wé na ɔu.
3. Mɛɔe wa nuɔe ɔ, é na yi nuɔe ɔ'ɛnu dandan. Enɛ ɔ wé na zɔn bɔ e na mɔ nu e na do hɛn hɛnnu tɔn na é. E hwedo e ɔ, gbetɔ sin togun ɔ na ɔo alɔ nu i ɔo ali ɔevonu.
4. Gbetɔ bi ɔo aɛ bo na ɔó azɔjigbɛ alo é hɛn ɔ é na nɔ gbɛ mɔhun ɔee na sixu ɔlon nyɔna tɔn lɛ n'i emɛ.

Gbetaken 24

Gbetɔ bɛ ɔo aɛ bo na ɔo gbɔjɛhwɛ nu kpodo ayiɔeɔ'ayi sin hwenu kpan Ganxuxo nabiɔe wé é ɔó na wa azɔ na. E ɔo na yi azɔgbɔjɛ hwɛhwɛ bɔ gbɔjɛ enɛ mɛ ɔ, e ka ɔo na nɔ sun akwé ɛ.

Gbetaken 25

1. Gbetɔ bɛ ɔo na na ɔó nu e na zɔn bɔ é na hwɛn eɔee gan ɔo azɔnsi e; lobo na jla nunɔmɛ eɔee tɔn kpo do hɛnnu tɔn kpan ɔó; taji ɔ, ɔo nuɔɔɔulinu, avɔɔɔɔolinu xɔ e mɛ é na nɔ é sin alinu, azɔn gblegbɛlinu. Mɔ ɔokpo ɔ, é ɔo na mɔ alɔdo ɔo do azɔmamɔ hwenu, asukuku alo asikuku xɔmɛ nuno hwenu, kpukpoxɔmɛ kpodo hwe e nu e ma ɔɔ sixu wa nɔ bo mɔ nu á é bɛ kpan.
2. Vijiji kpo ɔkpɔvumɛ nuno kpo bɛ ɔo na mɔ kpatakiɔe. Alɔwɛli kpo ɔo vi e ma da asu cobo ji á lɛ e bi wé ɔo aɛ ɔokpo ɔ ɔo xɛ nya ɔo yeji sin alinu.

Gbetaken 26

1. Gbetɔ bɛ ɔ'ace nú wɛmakplɔnklɔn bɔ wɛmakplɔnklɔn ka do na byɔ kwe zinzan á; hun nuvɔnnu wé é ɔo na nyi. E ɔo na ɔo kplɔn kleundɛ vɔvɔ enɛ ɔ dandanmɛ wé é ɔe. Alɔlyɛnzɔ kpo alɔnuno kpaa kpo ɔo na vun kan kpé to ɔ mɛ. Wɛmakplɔnyiji nu alɔ vɔ ɔ, mɛ bi nú wé é ɔo na nyi, bɔ e kan na xwedo lee e jɛ xa mɛ ɔokpoɔokpo gbɔn e.
2. Wɛmakplɔnklɔn ɔ gbetɔ sin nukɔnyiyi wé é na ba; bo na ɔn gbetɔ sin aɛ lɛ yi nukɔn bo jɛ hun ɔó yě ji. E ɔó ná zɔn bɔ mɔjɛmɛ kpo nuwaɔokpo kpo hwɛɔkɛmɛ kpo ná tɛin xɔntɔn sin walɔ na tiin, bɔ to e ɔo bu lɛ e sín gbɛ ɔ na yi nukɔn bɔ fifa na tiin nú gbɛ ɔ bɛ.
3. Vito, vino lɛ wé ɔo na ɔe nyi kplɔn e vi yetɔn lɛ na yi é.

Gbetaken 27

1. Gbetɔ bi ɔo aɛ bo ná ɔo alɔ nu tonunywé lɛ bi; mɛ bi ɔo na mɔ mɔ ɔagbe e ɔo alɔlyɛnmɛ bo na zan mɔ ɔokpo ɔ, é na ɔɔ nú nukɔnyiyi nyunɛ tɔn bo na sixu mɔ nyɔna e ɔ'e mɛ lɛ é ɔe.
2. Nu e na tɔn sin nu e mɛɔe gba tamɛ bo blo é ɔ, mɛ ɔ tɔn wé e ɔo na nyi; b'ɛ na jɛ hun do nu tɔn ji ɔo nujinjanlinu wé à, wɛmawlan wlan sin alinu wé à, alo alɔlyɛn zɔwiwa sin alinu.

Gbetaken 28

Gbetɔ bɛ ɔo na ba tuto gbɔn nukɔnyiyi hɛnnu e mɛ ɔe e kpodo gbɛ ɔ bɛ kpan sin alinu bonu aɛ, sisi kpo jlokokonuno e xó e ɔo ɔo wɛma elɔ mɛ ɔ ni nɔ xwiji.

Gbetaken 29

1. Togun e mɛ gbetɔ ɔe e bɔ nukɔn yiyi tɔn kpo nyɔna tɔn kpo na tɔn sin mɛ é ɔ, é ɔo na ɔo nunɔmɛɔe lɛ do wɔ tɔn.

2. Ðo ace e gbeto dɔ le sin zinzan kpo nunc tɔn kpo me ɔ, me dɔkpoɔdɔkpo dɔ na ba jle na bo na nyi sen e na zɔn bɔ é ma na te afɔ ace nɔzo tɔn tɔn le kpo jlokokonunc tɔn tɔn le ji kpo ji ă é dɔ lee mɛsisi sin kplɔn byɔ gbɔn é, tuto e ji to ɔ dɛ kpo togun bi kpaa gbeto le tɔn sin nunc me byɔ gbɔn e.

3. Ace, sisi kpo jlokokonunc ene le dɔ na xwedo su kpodo linlin to ee dɔ bu le tɔn.

Gbetaken 30

Yodè, kplekpledè, gbeto godokponɔdè na yi huzu nu e dɔ do wema elɔ me e dɔ alɔ tɔn ji bo na mɔ ten bo dɛ walɔdɛ alo ayidɛ tɔn ee na zɔn bɔ e na mɔ ten bo do kpo ace, sisi kpodo jlokokonunc ee xo e dɔ dɔ fi e bo hen gba ă.
